

Zákon o výstavbe vracia umenie do architektúry: Pol percenta z hodnoty stavby pôjde na umelecké diela

Viac kvalitných umeleckých diel vo verejnom priestore – to so sebou prináša nový zákon o výstavbe. Umenie je súčasťou našej kultúrnej DNA a patrí do verejného priestoru našich miest a obcí. Mali by sme ho nielen uchovávať pre budúce generácie, ale aj rozvíjať pre tú dnešnú. Od apríla 2024 bude súčasťou stavieb obstarávaných z verejných prostriedkov umiestnenie umeleckého diela v hodnote najmenej 0,5 % z predpokladanej hodnoty stavby. Dielo pritom musí byť na verejne prístupnom mieste a obstarané v súťaži. Úrad pre územné plánovanie a výstavbu SR dnes konferenciou „Umenie v architektúre“ otvoril multiodborovú odbornú diskusiu.

Zmena stavebnej legislatívy, ktorá nadobudne účinnosť 1. apríla budúceho roka, so sebou prináša aj rozšírenie hraníc podpory umeleckých diel. Zámerom nového zákona o výstavbe je vrátiť umenie do architektúry, čo povedie k zvyšovaniu estetických aj spoločenských kvalít budov, a to najmä tých verejných.

„Prístupom, ktorý sa podarilo implementovať do zákona o výstavbe, predbiehame aj Českú republiku. Tam sa debata o kvalitných umeleckých dielach vo verejnom priestore ešte len začína. Slovensko od apríla budúceho roka nastúpi na cestu prehodnotenia využívania verejných investícií, ktoré doteraz kládlo dôraz výhradne na cenu. V praxi sa to prejaví tak, že súčasťou každej stavby financovanej z verejných zdrojov (určená pre verejnosť) bude aj umelecké dielo v hodnote 0,5 % z hodnoty stavby. Znamená to návrat umenia do architektúry,“ vysvetľuje Milota Sidorová, podpredsedníčka Úradu pre územné plánovanie a výstavbu SR, ktorá je zároveň uznávanou urbanistkou.

Povinnosť sa vzťahuje na stavby financované z verejných prostriedkov, pri ktorých predpokladaná hodnota podľa osobitného predpisu je vyššia ako 500-tisíc eur pri stavbách na účely školstva, starostlivosti o zdravie, kultúry, sociálnych vecí a stavbách, ktoré sú verejným priestranstvom alebo vyššia ako milión eur pri ostatných stavbách.

Prítomnosť umenia vo verejnom priestore

V našich podmienkach nadväzuje zákon aj na tzv. „Hlavu V“, ktorá v období 1965 – 1990 definovala vznik výtvarného diela ako povinnú súčasť každej verejnej stavby na základe určitého percenta rozpočtu. Napriek tomu, že „Hlava V“ niesla negatívne konotácie spájané s ideológiou socializmu, samotná idea diela, dotvárajúceho pocit z verejného priestoru a architektúry, s ňou nesúvisí.

„Prítomnosť umenia vo verejnom priestore má silu vytvárať pocit súdržnosti s prostredím, v ktorom žijeme. Priamym následkom pozitívneho vzťahu k prostrediu je prirodzená potreba jeho obyvateľov a obyvateľiek zaujímať sa o veci verejné, zveľaďovať náš spoločný životný priestor. V duchu iniciatívy Nový európsky Bauhaus tak umenie kultivuje nielen architektúru ako takú, ale najmä jej používateľky a používateľov,“ uvádza Nora Vranová, predsedníčka Slovenskej komory architektov.

Nová definícia hodnoty verejných financií

Konferencia Umenie v architektúre, nad ktorou prebrala záštitu Slovenská komora architektov, sa okrem iného zamerala aj na tému ako vybrať kvalitné umelecké dielo či ako zorganizovať dobrú súťaž. Experti naprieč odborovými organizáciami, kultúrnou obcou aj verejným sektorom hľadali spoločne možnosti praktického riešenia legislatívneho uplatnenia a konkrétnych krokov, ktoré sú potrebné k vysúťaženiu umeleckého diela do stavby určenej na užívanie verejnosťou.

„Na Slovensku týmto dobiehame veľkú medzeru podpory kultúry, ale aj nanovo definujeme hodnotu verejných investícií. Cena už nebude jediným rozhodujúcim kritériom. Kvôli nej sa totiž strácali zo zreteľa iné, ťažko vyčísliteľné hodnoty, ktoré ako spoločnosť vo verejnom priestore potrebujeme. Umenie totiž spoluvytvára verejný priestor. Umelecké diela v priestoroch ako sú školy, nemocnice či úrady nielen kultivujú naše videnie, ale nevyhnutne aj humanizujú priestor, do ktorého vstupujeme a trávime v ňom čas,“ hovorí **Jana Babušiaková, kurátorka a kritička**, ktorá je umeleckou garantkou konferencie.

Otvorený dialóg

Súčasťou konferencie Umenie v architektúre bolo aj predstavenie potenciálu umenia vo verejnom priestore na príklade slovenských i zahraničných umeleckých riešení.

Milota Sidorová sa spolu s hosťami z Úradu pre územné plánovanie a výstavbu SR, Úradu pre verejné obstarávanie, Útvary hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR a Slovenskej komory architektov venovali v samostatnom bloku aj legislatívnym vzťahom, potenciálom a prekážkam naplnenia reformy.

„Len otvorený dialóg so všetkými zainteresovanými stranami nás dokáže priviesť k riešeniu, ktoré bude skutočne v prospech Slovenska. Z diskusie pripravíme aj písomný výstup, ktorý bude slúžiť ako pomôcka zadávateľom z verejnej správy,“ konštatuje **Milota Sidorová**.

Nastavenie nového zákona vníma pozitívne aj odborná obec. *"Slovenská komora architektov víta legislatívne zmeny, ktoré vedú k väčšiemu zastúpeniu umeleckých diel vo verejných investíciách. Samotná legislatíva však nestačí. Dôležité bude konkrétne nastavenie jej využívania v prospech vyššej kvality života v našich obciach a mestách,"* hodnotí **Nora Vranová**.

DOPLŇUJÚCA INFORMÁCIA:

Úrad pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky vznikol 1. júna 2022 na základe rozhodnutia parlamentu. Úrad je s účinnosťou od 1. januára 2023 ústredným orgánom štátnej správy pre územné plánovanie (okrem ekologických aspektov), výstavbu a vyvlastnenie. Odo dňa svojho zriadenia vykonáva všetky činnosti potrebné k zabezpečeniu riadneho chodu úradu a k prechodu práv a povinností v oblasti územného plánovania, výstavby a vyvlastnenia podľa doterajších všeobecne záväzných právnych predpisov z Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky na úrad od 1. januára 2023. Zákon o územnom plánovaní č. 200/2022 Z.z. a zákon o výstavbe č. 201/2022 Z.z. nadobudnú účinnosť 1. apríla 2024.

Kontakt:

Pavel Machava, riaditeľ tlačového odboru

tel.: + 421 915 745 937

e-mail: tlacove@stavebnyurad.gov.sk

web: www.stavebnyurad.gov.sk